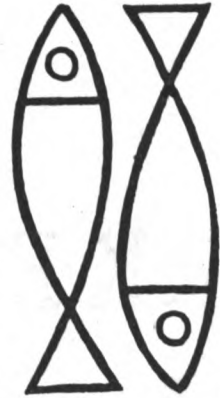

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

HORIZONTALAAL - VERTICAAL

Als er ooit een onzuivere en onzindelijke tegenstelling gemaakt is, is die wel tussen verticalisme en horizontalisme.

Pred. 1 : 1 Dat maakt de Prediker vooral ons wel duidelijk. Prediker is Salomo of één van de andere opvolgers van David. Maar die zich nu niet in de eerste plaats als koning aandient, maar als Prediker. Het woord heeft te maken met het Hebreeuwse woord voor vergadering. Maar dan de vergadering van het volk van God. De Prediker wil dus het volk van God onderwijzen.

Pred. 12 : 9, 10 De kennis die hij het volk wil geven is vrucht van wijsheid. Maar dan geen wijsheid in de gewone zin van ons woordgebruik. Want deze wijsheid is openbaringswijsheid. Vrucht van het luisteren naar de HERE. Het is een wijsheid, die de vromen mogen bezitten in beginsel. Ongelovigen, hoe knap ook, missen deze wijsheid. De Prediker spreekt tot de gemeente over het thema van de ijdelheid.

Pred. 1 : 2-11 Ook dat woord ijdelheid wordt niet gebruikt in de alledaagse zin van onze huidige taal. Ijdelheid is het onderworpen zijn van het ganse schepsel aan de vloek over de zonde.

Pred. 1 : 1-3 Vruchteloos is het levenswerk van de mensen.
Pred. 1 : 8-11 Vruchteloos is de levensgeschiedenis der eeuwen.
Pred. 1 : 4-8 Vruchteloos is de levensloop der geslachten.

Rom. 8 : 20 Bij alle waarnemen valt de vooruitgang niet te ontdekken. De Prediker neemt waar het zuchten van het schepsel, waarover Paulus spreekt. Het schepsel is slaaf van de vergankelijkheid geworden. Het is de vloek des HEREN over de rebellie van de mens. De aarde brengt doornen en distelen voort. Ellen-de, dood, hitte, verstijvende kou, droge zomers, natte zomers. Het werk mislukt vaak. En wat er verder maar op te noemen valt.

☆☆☆

Pred. 4 : 4 De Prediker wijst ook op de ijdelheid in het economische, zoals wij dat tegenwoordig noemen. Het werken stamt uit het paradijs. Maar sedert de zondeval is er het zwoegen. Het is moeitevolle arbeid. Is de arbeid op zich zelf vaak al moeitevolle arbeid, daar komt nog bij dat het werk vaak verricht wordt uit naijver. De zonde, die alles zuur maakt desintegreert het leven. Werkt ontbindend. Er is ordinare jaloersheid. Er is ook mateloze concurrentie. Vaak werkelijk „moordend“.

Pred. 5 : 5 De oplossing is dan niet: niets doen. Integendeel. Wie Spr. 6 : 10 lui is, eet zijn eigen vlees. Die richt zich door luiheid te Spr. 24 : 33, 34 gronde. Niets doen is dus niet de conclusie die getrokken mag worden uit het waarnemen van de ijdelheid. De oplossing is ook niet om maar mee te doen in de wedstrijd, in de concurrentie, aan de hetze, aan de jacht van de tijd. Want een handvol rust is beter dan beide vuisten vol zwoegen en najagen van wind.

Pred. 4 : 6

Als we meedoen, dan verwordt het leven tot een kramp. Dan is men ook vergeten dat de zegen des HEREN rijk maakt en dat zwoegen er niets aan toevoegt.

Spr. 10 : 22

☆☆☆

De ijdelheid in het economische brengt ook mee de ijdelheid in het sociale en omgekeerd. De mens is geschapen in gemeenschap. Met God en met de naaste. Dat te erkennen is het overwinnen van de onzindelijke tegenstelling tussen horizontalisme en verticalisme. God liefhebben boven alles en de naaste als zichzelf is een gebod ten leven. En overwint daarom deze tegenstelling.

De verwording op dit terrein wordt heel duidelijk getekend als de Prediker stelt dat iemand zonder metgezel, zonder zoon of broeder wel tot de vraag moet komen: waarom doe ik alles?

Pred. 4 : 9

Ijdelheid is ook dat de mens, geschapen in gemeenschap en geschapen om de dingen samen te doen, om samen de aarde te bebouwen, de naaste in de steek laat of door de naaste in de steek wordt gelaten. Als er werkelijk samengewerkt wordt, dan kan de één de ander helpen.

Pred. 4 : 10-12

☆☆☆

Ook het politieke leven is aan de ijdelheid onderworpen. De dwaasheid van een oude koning die zich niet meer laat raden. Een euvel dat in de ouderdom makkelijk voorkomt.

Pred. 4 : 13

Dan komt de zucht naar verandering. Het volk wendt zich tot de hervormers. Wellicht wordt in Pred. 4 : 14 gedoeld op iemand, die uit de gevangenis komt, juist omdat hij in de gevangenis terecht kwam vanwege zijn juiste kritiek op de status quo, op de heersende toestand. Maar dat geeft óók geen blijvende verandering. Eerst krijgt hij alle mensen achter zich. Maar aan het eind is het weer zo dat een volgende generatie weer boordevol kritiek zit. Voor hen hoeft het allemaal niet meer.

Pred. 4 : 14

Pred. 15, 16

De ene regering wisselt de andere af. Het ene systeem wordt ingeruild voor het ander. Maar wat men vaak vergeet is dat welke structuren we ook hebben en hoe die structuren ook verdorven zijn — als de H. Schrift ons iets leert dan is het dit wel — dat ook de nieuwe structuren weer door de zonde worden aangevreten. Alle hervormingspogingen op welk terrein dan ook van beneden uit ondernomen zullen zonder resultaat blijven.

☆☆☆

Dat alles wil niet zeggen dat we niets hoeven te doen. Integendeel. Maar het wil wel zeggen dat we alles wat we ondernemen alleen maar kunnen en mogen ondernemen vanuit het geloof in Jezus Christus. In Hem is onze arbeid niet vruchteloos.

1 Cor. 15 : 58

De vraag waarvoor we staan is dan ook niet de vraag of horizontaal of verticaal! Het eerste en het grote gebod is gelijk aan het tweede. Aanvaardend de vloek over de zonde, weten we dat we hier in deze bedeling geen volmaakte maatschappij kunnen verwachten.

Het koninkrijk is er nog niet. Daarom bidden we nog. Maar er is wel iets wezenliks nieuws gekomen in de dood en de opstanding van Jezus Christus. Vanwaaruit we leven mogen.

We moeten ons dus maar niet in de war laten brengen door valse tegenstellingen. Dan worden we bewaard voor humanisme en voor onmenselijkheid.

H. AMELINK — Langerak (Z.H.)

KERKELIJK *Leven*

Denkt aan de vrouw van Lot

U bent bijna gekomen aan het einde van deze samenkomst.

Enkele uren hebben we met elkaar kunnen spreken, luisteren, zingen en nadenken. Dat is al een weldaad op zichzelf! Maar daar komt nog iets bij: onze aandacht is bijzonder bepaald bij het jongere geslacht, dat ons allen zo na aan het hart ligt. Niet alleen als we ouders mogen zijn, maar ook als mensen die in Christus' gemeente leven en werken.

Ik wil me in dit slotwoord graag aansluiten bij het thema van deze dag. Daarbij wilde ik U wijzen op het grote belang van Uw vóórbeeld voor het jongere geslacht. Want de jeugd let op de oudere generatie. Uw kinderen, als U die hebt, zien uw leven. De jongens en meisjes, klein en groot, volgen het handelen van de ouderen. En ze doen dat met zeer kritische ogen. Ze merken U op in uw werk, uw omgeving, uw ontspanning. Ze taxeren uw gedrag, wegen uw woorden en schatten uw daden.

De vraag die ik U aan het einde van deze dag wil voorleggen en die ik U zou willen meegeven naar huis ter overweging is deze: Wát zullen de jongeren ontdekken als ze ons leven zien? Wát blijft er over van ons levensgedrag als de jongere generatie dit ont-rafelt?

Met andere woorden: ik wil U opwekken tot zelf-onderzoek! Uw leven te bezien en die belangrijke vraag voor uzelf te overwegen en te beantwoorden.

Wát komt er uit mijn leven? Hoe ziet het er uit, ontdaan van alle franje?

Zien onze jongens en meisjes vrouwen, die wél naar de kerk gaan, die wél het uiterlijk, de schijn van christendom en gereformeerdeheid hebben en dat alles pogen te handhaven, maar wier wezen, wier diepste levensinstelling niet gericht is of niet volkómen gericht is op God? Maar wier levenscompas gericht is op de wereld?

Of: zien ze vrouwen die het laten zien en wier leven dat uitstraalt: waarachtige liefde, unieke hoop en vurig geloof?

Ik weet wel dat een vroom voorbeeld nog geen geloof in jonge mensen werkt. Dat geloof kan alléén gewerkt worden door het levend-makende Woord van onze God.

Maar het vóór-gaan in het dienen van God is zeer noodzakelijk. En dat met een volkomen hart en een bereidwillig gemoed.

De vraag klemmt: hoe staat het in dat opzicht onder ons? Die vraag is uitzonderlijk belangrijk.

Nu zal iemand opmerken, dat we daartoe eerst hebben overeen te stemmen over het antwoord op de vraag, wát dan toch wel de echte dienst van God is.

Het antwoord behoeven we niet schuldig te blijven.

Dat antwoord is namelijk door één van de knechten van God zeer duidelijk gegeven. Jacobus zegt het ons: Zuivere en onbevleete godsdienst voor God de Vader is: omzien naar wezen en weduwen in hun druk en zichzelf onbesmet van de wereld bewaren. (Jac. 1:27).

—o—

Als die echte dienst van God in ons leven gezien wordt, zullen ook de jongeren daarin

*) Op veler verzoek publiceren we hierbij de tekst van de korte toespraak, gehouden aan het einde van de vrouwencontactdag in Zwolle op zaterdag 4 september 1971.

proeven de kracht van de godsvrucht. Maar als dat ontbreekt en alleen een lege huls, een loos omhulsel aanwezig is, zullen de jongeren daar doorhéén-kijken en dat ook onomwonden zeggen.

Ze zien scherp. En wat ze gezien hebben, zeggen ze vandaag vaak onmogelijk hard.

Ik denk aan een vers, dat ik een tiental jaren geleden gelezen heb en dat me niet meer heeft losgelaten zovaak ik over deze dingen dacht.

Het is een klacht, die veel van een áánklacht heeft, van een duitse nozem. Een klacht tegen het oudere geslacht. Nozems werden in Duitsland „Halbstarken” genoemd.

Ik wil U een gedeelte daarvan voorlezen:

Omdat gij zwak zijt, hebt gij ons halfsterken genoemd en daarmee verdoemt gij een generatie, waartegen gij gezondigd hebt, omdat ge zwak zijt. Wij gaven U tweemaal tien jaren ons sterk te maken. Sterk in de liefde, sterk van goede wil. Maar gij hebt ons halfsterk gemaakt, omdat gij zwak zijt.

Gij hebt ons geen weg gewezen, die zin heeft, omdat gij zelf de weg niet kent en verzuimd hebt hem te zoeken. Omdat gij zwak zijt.

Uw broze „neen” stond kromgetrokken voor de verboden dingen. En wij behoeften slechts een weinig te schreeuwen; dan naamt gij uw „neen” terug en zei: „ja”.

Om uw zwakke zenuwen te sparen. En dat noemde U „liefde”. Omdat gij zwak zijt, hebt gij uw rust van ons gekocht zolang wij klein waren, met geld voor bios en ijs.

Daar hebt gij ons niet mee gediend, maar uzélf en uw gemak. Omdat gij zwak zijt. Zwak in liefde; zwak in geduld, zwak in hoop, zwak in geloof.

Wij zijn halfsterk en onze zielen zijn nog half zo oud. En wij maken kabaal omdat wij niet huilen willen.

om alle dingen die gij ons geleerd hebt. Wij kunnen rekenen en lezen, en men onderwees ons hoe de meeldraden van windrozen te tellen.

Wij weten hoe vossen leven en kennen de bouw van de paardebloem. Wij hebben geleerd stil te zitten en de vinger op te steken en van vossen en windrozen te vertellen.

Maar in de stad zijn geen vossen en geen windrozen. En hoe men het leven tegemoet gaat hebt gij ons niet geleerd.

Wij mochten zowaar aan God geloven, aan een oneindig Sterke, die alles begrijpt, aan Eén, die wil, dat wij goed zijn. Maar gij hebt ons geen mens laten zien die goed is, omdat hij aan God gelooft. Gij hebt met vroomheid veel geld verdiend en toto-uitslagen als gebeden gemompeld.

.....

Hoeveel daden hebt gij in het verborgene gedaan als Christen? Zijn wij niet karikaturen van uw leugenachtig bestaan? Wij maken openlijk lawaai en spektakel.

Gij echter strijdt zonder genade in het verborgen.

De één tegen de ander. Gij draait elkaar zakelijk de nek om intrigeert om beter betaalde banen. Toon aan een ieder van ons die lawaai maakt één van u die in stilte goed is

.....

—o—

In dit woord liggen sterke aanklachten. En deze dringen de generatie, die na de oorlog volwassen was, tot de vraag: wát heeft ons leven dan toch wel laten zien? Wélke dingen hebben ons bestaan beheerst?

Wat was ons streven? Voor welke zaken hebben we gewerkt?

Wanneer wij als christenen deze vraag moeten beantwoorden dringt het nog sterker: Hoe valt onze wereld te typeren?

Want onze roeping is en blijft toch: onszelf onbesmet bewaren van de wereld. Dat is immers echte godsdienst! Zuiver en onbevlekt! Wij weten dat de wereld ondergaat of zoals de bijbel zegt: voorbijgaat. Wát doet die wereld voorbijgaan?

Ik denk nu vooral aan de typering van de ongerechtigheid van Sodom welke oorzaak werd dat God een einde maakte aan dat stukje wereld. Sodom wordt ons in de Heilige Schrift steeds weer voorgehouden als een waarschuwing, als een dreiging ook.

De profeet Ezechiël geeft van de zonde van Sodom een scherpe typering:

Zie, dit was de ongerechtigheid van uw zuster Sodom: in trots, overdaad en zorgeloze rust leefde zij met haar dochters zonder de ellendige en de arme te ondersteunen. Verwaten waren zij en bedreven gruwelen voor mijn aangezicht. (Ez. 16:49, 50a).

Ik meen dat wij in het Nieuwe Testament diezelfde klanken vinden in dat geladen hoofdstuk van de eerste brief van Johannes:

Hebt de wereld niet lief en hetgeen in de wereld is. Indien iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem. Want al wat in de wereld is: de begeerte van het vlees, de begeerte der ogen en een hovaardig leven, is niet uit de Vader, maar uit de wereld. En de wereld gaat voorbij en haar begeren, maar wie de wil van God doet, blijft tot in eeuwigheid. (I Joh. 2:15-17)

Die levensstijl is, meen ik, de reden van de dringende waarschuwing die onze Here Christus laat uitgaan in Lucas 17:

Denkt aan de vrouw van Lot. (Luc. 17:32).

De vrouw van Lot is ondergegaan met de wereld van Sodom en Gomorra, omdat zij ten diepste zich liet beheersen door die ondergaande wereld. Daarin was haar leven verankerd: het leven naar wat de ogen zien en naar wat het hart begeert.

Concurreren met de naaste, het in alle opzichten méé willen doen, het zeker niet achter willen lopen bij de anderen, het hijgen naar luxe en overvloed.

Dáár ligt een gevaar. Dáár wordt de kracht van het geloof zo vaak gebroken.

Vastgenageld zijn aan en in de wereld. Daar het levensanker hebben vastgelegd. Zo bleef de vrouw van Lot achter. Dáárdoor ging ze mee onder met de godvergeten wereld.

Wonderlijk, als Jezus daarover spreekt,

Z. G. van Oene - Zwolle

noemt Hij niet anders dan gewone, alledaagse dingen:

Op dezelfde wijze als het geschiedde in de dagen van Lot: zij aten, zij dronken, zij kochten, zij verkochten, zij plantten, zij bouwden. Maar op de dag waarop Lot uit Sodom ging, regende vuur en zwavel van de hemel en verdelgde hen allen. (Luc. 17 : 28, 29).

Wie terugkeert om nog te redden wat te redden valt en mee te nemen waaraan zijn hart zo hangt, die blijft achter, die gaat onder, die komt te laat.

Denkt aan de vrouw van Lot.

Dat is een waarschuwing voor het laatste der dagen.

Wij dienen het ons te realiseren: de stijl van die dagen komt niet allereerst uit in een overlopende goddeloosheid, in een uitbrekende ongerechtigheid, maar in het volgen van de begeerte der ogen en de begeerte van het vlees en een hovaardig leven. Een leven dat zich ten volle concentreert op dit bestaan, op deze weelde, deze welvaart, deze luxe, dit voorhandene en dat niet rijk is in God.

Dáár zullen de beslissingen vallen: in het

vlak van ons gewone leven: Twee zullen op de akker zijn, de één zal aangenomen en de ander achtergelaten worden. Twee vrouwen zullen bezig zijn met malen, de één zal aangenomen en de ander achtergelaten worden. Waar het lichaam is, daar zullen ook de gieren zich verzamelen. (Luc. 17 : 35-37).

Beslissend is waar ons hart is. En dat is bij onze schat. Waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn.

De vraag dient derhalve voor ons allen beantwoord te worden: Wáár is onze schat? Wáár ligt onze levensrijkdom?

In de etalage van een dure mode-zaak? In de weelde van een grote auto? In een luxueus huis, modern of antiek ingezicht?

Prachtige dingen. Om voor te danken, als we het hebben mogen.

Maar wie dankt, waarachtig dankt, die zoekt in zulke dingen niet zijn levensrijkdom.

Die zoekt de schat in God, in Christus!

Denkt aan de vrouw van Lot.

Die vraag heeft te maken met uw leven. En het antwoord beslist over uw leven.

Maar dat antwoord beslist ook voor een deel het leven van de jeugd die om u heen leeft, de jeugd van Gods verbond.

Zij zien het, waarheen uw hart zich richt.

Zij proeven de tendentie van uw werken en bezig zijn.

Zij ontdekken de richting.

Zij zien uw anker vast zitten: in de wereld die vergaat, óf in God, die eeuwig leeft.

God geve U dat de jeugd die U ziet leven komt tot geloven en tot de uitspraak: Uw God is mijn God.

En: Uw volk is mijn volk.

Dan zal de uitkomst goed zijn.

Want dit is de overwinning die de wereld overwint: ons geloof.

En dit is het getuigenis: God heeft ons eeuwig leven gegeven en dit leven is in zijn Zoon. (I Joh. 5 : 4, 11).

Dan ligt ons anker vast in Christus Jezus, Gods Zoon.

Seventer het werk konden volhouden.

Dat het huis bepaald in een behoefte voorziet bewijst wel het feit dat er 's zaterdagsavonds, naar mijn schatting, wel zo ongeveer 250 mensen aanwezig waren, waarvan het overgrote deel jonge mensen. Nu daar is het dan ook voor.

✧ ✧ ✧

Uit het overzicht dat Prof. Rookmaaker gaf is wel duidelijk geworden dat je met iets heel klein kunt beginnen en als de Here zegent, het werk uit Zijn hand uitbreidt. Eerst waren de samenkomsten bij Mevr. en Prof. Rookmaaker thuis. Dat werd al snel te klein. Toen is men verhuisd naar Baambrugge. Maar daar kon men alleen 's zaterdags terecht en nu heeft de HERE dit huis gegeven, dat de hele week ter beschikking is. Waar men een zaterdag kan komen. Waar men ook weken kan komen. Ja, maanden.

Maar niet om uit te rusten.

Ieder is welkom, die bereid is te praten over de laatste grondvragen van ons bestaan. Het werk is een werk van gebed geweest. En dat is het nog. Immers wij overtuigen niemand. Dat doet de H. Geest. Wij worden wel geroepen tot het getuigen. Dr Schaeffer, die een toespraak hield bij de inwijding zei als eerste dat nu Kortenhoeve het eigendom geworden was van L'ABRI, dit eigendom ook een christelijk eigendom moest zijn. Dat betekent dat het goed gebruikt moet worden.

Hij vertelde hoe het werk van L'ABRI begonnen is in Zwitserland in 1955 en dat men begon met „niets”. Alleen met het gebed of de HERE mensen wilde zenden en of de werkers in L'ABRI dan ook een demonstratie mochten zijn van de blijde boodschap dat we hebben een God, Die leeft en dus ook een God, Die handelt. Het werk begon ook niet met de opzet dat het voor jonge mensen zou zijn. Wat dat betreft had men geen plan. Men heeft alleen aan de HERE gevraagd of Hij wilde leiden en zo is het gegroeid dat er in de loop van de jaren duizenden jonge mensen gekomen zijn. Meestal omdat de één van de ander hoorde dat men welkom was en dat men daar kon praten over alle vragen, waarmee een mens kan zitten.

Waarop de Bijbel het antwoord geeft.

Zo kwamen er jonge mensen die nog nooit van het Evangelie gehoord hadden.

Er kwamen christen-kinderen, die de weg kwijt waren geraakt vaak door de schuld van de kerk.

En men poogt het intellectuele en culturele leven van deze eeuw, die God dood verklaard heeft of praktisch niet meer met God rekent, weer te beïnvloeden met het Evangelie van Jezus Christus. En dat gaat uiteraard alleen door mensen te beïnvloeden. Ja door mensen te brengen tot geloof en bekering.

L'ABRI staat op een zeer duidelijk fundamenteel reformatische grondslag. En zo staande poogt men op alle eerlijke vragen ook een eerlijk antwoord te geven. Dat bleek diezelfde avond wel, toen mensen opstonden, die zeiden: „ik ben atheïst”... en dan kwam de vraag. Of „ik kom uit de Islam” en dan kwam er weer een andere vraag. En geen vraag werd als niet belangrijk terzijde geschoven.

L'ABRI gaat uit van enkele vaste punten. In de eerste plaats dat de werkers mensen van gebed moeten zijn. Omdat God echt antwoordt geeft op ons gebed. Bidden is meer dan een soort devotie.

Vervolgens moeten het mensen van geloof zijn (Rom. 1 : 16, 17).

Verder moeten zij weten te spreken en te handelen gelovend in de werkelijkheid van het werk van de H. Geest. Alle extremisme dat er momenteel is over de Geesteswerking, neemt niet weg dat de kerk alleen maar echt kerk kan zijn als ze vervuld is met de H. Geest. En een ieder die Christus aanvaardt, heeft de belofte van de H. Geest.

En als laatste vaste punt werd genoemd dat de H. Schrift werkelijk Het Woord van God is. Zonder de Bijbel hebben we niets. God Zelf spreekt tot ons. Daarom leven we niet in een stilte. Daarom zijn er ook antwoorden op de vragen die gesteld worden.

Want Góð spreekt tot ons.

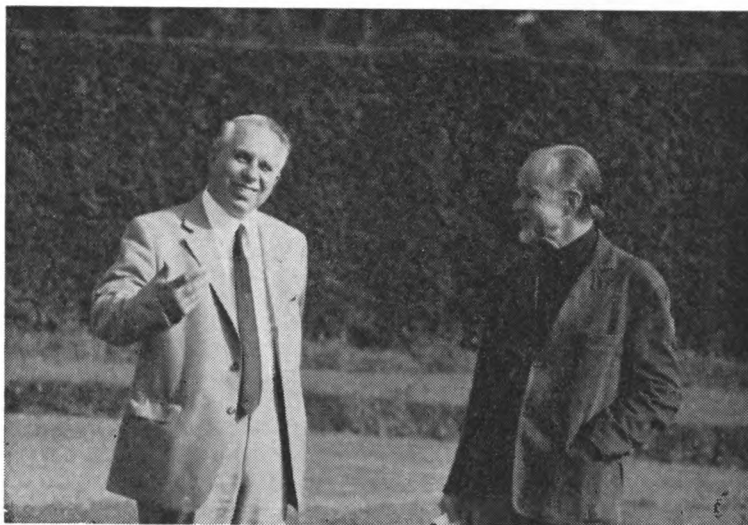
Zo ongeveer zei dr Schaeffer het.

In een preek die dr Schaeffer de volgende zondag hield werd alles nog duidelijker. God heeft de wereld geschapen. God heeft het le-

KORTENHOEVE

over

L'ABRI-Nederland

Links: prof. Rookmaaker; rechts: dr Schaeffer

Zaterdag 11 september jl. werd het tehuis Kortenhoeve in Eck en Wiel officieel in gebruik genomen door L'ABRI-Nederland. Officieel, want in feite is er sedert de aankoop van het huis al heel wat gewerkt en afgepraat.

Een kleine impressie van wat er gebeurde wil ik U graag doorgeven. L'ABRI timmert niet graag aan de weg. Maar nu het zo ver is dat het werk toch ook al wel zó bekend wordt dat zelfs de Haagse Post in een onderhoud met Prof Rookmaaker er aandacht aan besteedde, mag er in ons blad ook wel wat van gezegd worden. In dit geval is dat makkelijk, want ik was er bij als de man van mijn vrouw.

Eén ding is wel duidelijk: je hoeft niet naar Kortenhoeve te gaan voor je rust.

De conferentie die belegd werd zag er zo uit: Vrijdagsavonds een lezing van dr Schaeffer. Zaterdagmorgen de „inwijding” van het huis, 's middags een lezing van Mevrouw Schaeffer over het huwelijk, 's avonds een open discussie over alle mogelijke vragen, die gesteld werden. Zondagmorgen was er een samenkomst in het gebouw van de Herv. kerk om twaalf uur. En de maandag daarop

was er nog een conferentie voor predikanten.

Nu heb ik niet alles bijgewoond. Wel de „inwijding”. U moet bij dat woord niet de gedachte krijgen van een of andere bijzondere godsdienstige rite, want nuchterder dan die inwijding ging was vrijwel niet mogelijk.

Prof. Rookmaaker begon in chronologische volgorde mensen te bedanken die meegeewerkt hadden tot het tot stand komen van dit tehuis. Zo kregen de hoorders, waaronder ook het gemeentebestuur van Maurik, iets te horen van de geschiedenis van L'ABRI-Nederland. Het is niet nodig om hier al de namen te noemen.

Maar wel is te vermelden waard dat de kerk van Culemborg ds Rietkerk beriep, die dat beroep ook aannam, om voor een deel van de week in Culemborg te werken en een deel van de week in L'ABRI. Eigenlijk heeft Culemborg zo een „zendeling” beroepen, zij het dan voor zendingswerk dicht bij huis. Wat wij dan gewoonlijk evangelisatie noemen.

Ik kan u van dichtbij toeziend verzekeren dat de hulp van ds Rietkerk noodzakelijk is. Ik heb me al verschillende keren afgevraagd hoe Mevrouw JoAnn en de Heer Hans van

ven geschapen. God heeft de mens geschapen.

Op deze drie vragen: vanwaar deze wereld? en wat is het leven? en wie is de mens?, heeft het humanisme van deze eeuw geen antwoord.

Maar de H. Schrift wel.

God heeft alles zo geschapen, dat er ook tegelijk een bestemming bij is. En als God er niet was, dan is er geen antwoord meer op de vraag naar de zin van het leven, naar de zin van ons mens-zijn, naar de zin van al ons werk, wat dat ook is en dan is er ook geen moraal meer.

Het abnormale van de situatie waarin wij leven is gekomen door de zonde, door de opstand tegen God. Daardoor werd alles verkeerd en ook lelijk. Zo ontstaat ook de vervreemding op alle mogelijk terrein. Vervreemding van God brengt met zich mee de vervreemding van de medemens, van het doel van zijn bestaan, ook de vervreemding van de mens van zich zelf.

Maar dit alles is niet hopeloos.

Want in Jezus Christus, door het offer door Hem gebracht, wordt de zonde verzoend. Dan is er verzoening, maar óók verlossing uit alle mogelijke nare situaties, waarin we ons zelf brachten en brengen.

☆☆☆

De moderne mens weer trachten te winnen voor Christus is niet een zaak van zo-maar-even. Daarvoor is het noodzakelijk God te kennen en je zelf, zoals Calvijn het al zei en ook de wereld, waarin we leven. Zoals Paulus, de apostel, waarvan wij het meeste weten, ook heel duidelijk de geesteswereld kende van zijn tijd.

Het Herv. kerkje, waarin op zondagmorgen 12 uur een samenkomst werd gehouden, is een heel oud kerkje. Prof. Rookmaaker ver-

telde me: een Romaans kerkje met heel wat Gothische verbouwingen.

In het gebouw hing ook een lijst van predikanten.

Ik kon het niet laten.

Ik heb gekeken of er bekende namen bij stonden.

Die kon ik niet vinden. Maar wat me wel opviel was dat de eerste predikant er kwam in 1617. Als we bedenken dat Luther „begon” in 1517 dan is dat vrij laat. Ook toen was er niet direct de zuivere prediking van het Evangelie weer. Hoe veel geduld hebben de reformatorische christenen ook niet moeten hebben.

Luther begon het in het klein.

L'ABRI is in het klein begonnen en het is nog niet zo dat het weet ik wat voor een „groot” werk is. Maar als we alleen op de grote dingen letten, dan hebben we de maatstaf van het Koninkrijk vergeten.

De bezoekers van deze samenkomst waren letterlijk van diverse „pluimage”.

Mensen met „nette” pakkén.

Mensen met lange haren.

Maar geen tuig, behalve in die zin, dat wij van nature allemaal tuig zijn.

Mensen, die, hoe ook gekleed, anderhalf uur lang aandachtig luisterden en zongen.

Het werk breidt zich uit. Naast het huis in Huémoz in Zwitserland, is er een huis in Milaan in Italië. Twee huizen in Engeland. Eén in Frankrijk. Nu is er ook één in Holland bijgekomen.

De zegen des Heren moge rusten op alle mensen, die bij dit werk betrokken zijn. En ons gebed mag wel wezen dat velen tot bekeerling komen, ook door dit werk, zoals dat in het verleden — God dank — ook al zo vaak gebeurde.

AMELINK

Nihil. De oudste nederlandse vertaling, van Datheen, 1566: geen spoor. De oudste duitse vertaling, van Lobwasser, 1566: nooit van gehoord. De oudste mij bekende franse psalmboeken uit de 16e en 17e eeuw: in genen dele. Een oude Datheen uit 1737: onbekend. De oudste druk van onze psalmberijming uit 1774: het komt er niet in voor! De drie voorlopers van dit psalmboek te weten Ghijsen (1686), Voet (1764) en Laus Deo (1769): ze hebben deze apocriefe psalm niet vermeld. Begrijpt u, dat mijn stemming daalde en mijn weetgierigheid steeg? Zou deze psalm dan toch pas in de 19e eeuw zijn ontstaan?

Maar het láátste kerkbijbeltje van mijn plank bood de begeerde uitkomst: in een bijbeltje van 1777 met een psalmboek uit 1780 er bij ingebonden, vond ik het volgende:

Eigen Geschrift Davids.

Ik was een jongeling / nog teder en gering / bij broedren laag geacht; Men had mij in het veld Tot herder aangesteld: Daar hield ik steeds de wacht / En weidde 't wollig vee. Toen maakt' ik / wel te vree / Een harp met eigen handen; Ik greep het snaarentuig / 'k Zong psalmen: van 't gejuich Weergalmden onze landen.

Wat blijdschap! Welk een eer / Dat zelfs de Hemelheer Wou luistren naar 't geklank Van mijne harp en stem! Mijn lied behaagde Hem / En 'k zei zijn goedheid dank. Hij had mij 't rijk besteld: Men riep mij uit het veld / Van achter 's vaders schaapen: Ik kwam en stond bedeesd / verlegen en bevreesd / God werd mijn schild en wapen.

Herkent u de melodie van psalm 19 al? Dan zingen wij ook het laatste couplet:

Der broedren schoon gelaat / Noch macht kwam hun te baat / Geen moed / geen krijgsbeleid: Gods knecht ging hen voorbij / Maar groett' en zalfde mij / Toen rees mijn dapperheid. Toen voeld' ik eenen gloed Van heiligen heldenmoed. Ik ging den reus bevechten / Ik velde hem ter aard; 'k versloeg hem met zijn zwaard / Tot eer van 's HEEREN knechten.

—o—

U bent er niet kapot van? Kom laten we eerlijk zijn. Wanneer mensen uit de wereld vandaag onze kerken binnenkomen en ons psalmen horen zingen als:

schoon ik van alle kant
geweldig aangerand
en fel geprangd moog wezen

of ook:

zij leggen 't op verderven toe
hun keel is nooit verslindens moe
hun tong tracht vleiend ons door trekken
naar 't hart te steken

of voor mijn part:

zo 'k immer heb bedreven
het boze stuk, mij aangewreven,
't onkreukbaar recht ooit hebb' gefnuikt,
en een oneven schaal gebruikt...

dan zijn ze ook niet kapot van ónze hymnen. Die zijn hopeloos verouderd en veel termen verstaat niemand meer. We kunnen slechts hopen dat de statenberijmers in 1773 wel hebben geweten wat ze schreven. Daar gaat het dus niet over.

Waar het wel om gaat dat is: dat hier een ballade wordt gegeven van Davids gevecht met Goliath tegen de achtergrond van zijn pastorale jeugd en zijn koninklijke toekomst. Een stukje historie, waar een lofzang uit

—o—

Dat boekje was natuurlijk lang verdwenen. En nu de vraag van onze lieve lezeres, over het hoofd van dr Jongeling. Ik ben gaan zoeken in mijn boeken. Te beginnen met Calvijn's eerste bundeltje van 1539. Niets. Het tweede bundeltje van 1542. Noppes zagezegd. De eerste volledige franse uitgave van 1562.

EIGEN GESCHRIFT VAN DAVID?

In ons blad van 30-7-71 heeft dr B. Jongeling — in zijn artikelen over een Aramees boek Job — terloops een en ander verteld over het zogenaamde Eigen Geschrift Davids. Dat is wel de bekendste apocriefe psalm, die bestaat. Een lieve lezeres vroeg hem de gehele berijming van die „psalm” te publiceren, welke zij vroeger — nog wel uit het catechisatieboekje van ds Hellenbroek — had geleerd. En dr Jongeling, die zijn lijfpsalm ook niet meer helemaal uit het hoofd kende, zond mij de vraag door in de hoop, dat uit mijn oude-kerkboekenverzameling wel de volledige tekst zou zijn op te sporen.

Zijn lijfpsalm? Jawel. Het is de „psalm”, die de oudere generatie vroeger achter in haar kerkboekje aantrof, achter de „enige gezangen”, vaak zelfs achter de alfabetische lijst der psalmen en het rooster van psalmen. Geheel achter in het kerkboekje dus kwam, als een ontijdige geboorte, het „eigen Geschrift Davids”. En dat begon met:

Ik was een jongeling,
nog teder en gering,
en wat daar verder volgt.

Vandaar die „lijfpsalm” van dr Jongeling, die hij bij zijn ontgroening uit het hoofd moest opzeggen. Je zou zeggen: terecht!

En om nu die lieve lezeres te grieve en tevens aan de boeiende artikelen van dr Jongeling een enkel woord toe te voegen, gaan we de geschiedenis van deze psalm in omgekeerde volgorde nog even na.

—o—

In de kerkboekjes van na de Synode van Middelburg-1933 komt die 151e psalm, zoals hij ook wel genoemd werd, niet meer voor. Eigenlijk daarvoor ook al geruime tijd niet

D. W. L. Milo - Vierhouten

gegroeid is. En in zoverre klopt het wel met verscheidene historische psalmen, die — zoals wijlen dr Joh. de Groot veronderstelde — dikwijls in de spanning van de geschiedschrijving tot een gedicht zouden zijn gekristalliseerd. Hetzelfde verschijnsel dat u in de geschiedschrijving an Adriaen Valerius hebt gezien. En of dit „eigen geschrift” alleen daarom al tot de canonicke psalmen mag worden gerekend laten we nog even rusten.

Deze rederijkerstaal is van niemand minder dan de bekende historieschrijver ds Josua van Iperen, de predikant die (wel, dat is toevallig) in Veere stond. Laat die goede statenberijmer, wiens naam onder het voorwoord in uw psalmboekje prijkt, het Woord hebben bediend in dezelfde kathedraal, waar het gebeente van Valerius al anderhalve eeuw rustte!

Maar Josua was niet de eerste berijmer van deze apocriefe psalm — laat staan de auteur. De eerste berijmer in Nederland was Mr Abraham van der Meer, raadshere van het Hof van Holland. Ook hij was niet de auteur. Maar hij berijmde als volgt: reeds voor 1624:

Als ick noch jongeling / geachtet seer gering / Bij mijne broeders was: En dagelicks nam waer / De schapen hier en daer / Gaen weyden' in het gras: Terwijlen 't vee nu at / Ick in de schaduw sat / En loofde God den Heere: Een instrument ick wracht / Daer op ick dan voortbragt / des Allerhoogstens eere.

En zo voort. Alles in de stijl van Petrus Datheen. En nu bent u er: Josua van Iperen, die daadwerkelijk deelnam aan de vervanging van Datheens psalmberijming, heeft ook de 151e psalm een „moderne” berijming waardig gekeurd. Maar hij stond hierin alleen. Officieel namen de statenberijmers van 1773/4 het stuk niet op. Dat gebeurde pas in 1780 en dan nog met gepaste vrijmoedigheid. Ds H. Hasper vermoedde, dat de psalm al in 1722 zou zijn opgenomen; gezien heeft hij het niet. Maar ik veronderstel dat dit jaartal slaat op de opname in het catechisatieboekje van ds Hellenbroek.

Waarom en hoe? Wel ds Abraham Hellen-

broek (1658-1731) is de predikant, wiens catechisatieboekje vroeger bij vele vrome christenen in hoge achting stond; het boekje wordt op de Veluwe nog wel gebruikt! Hij was een volgeling van de grote Voetius (niet de psalmberijmer Voet) en stempelde vele, vele generaties. Dat Hellenbroek de apocriefe psalm eerde was een heel ding. En hoewel de statenberijmers de psalm terzijde lieten liggen, heeft de firma Brandt te Amsterdam het stuk in 1780, blijkbaar op de pas van Hellenbroek, het psalmboekje binnenge-smokkeld. Vermoedelijk — nee, wel zeker — heeft Hellenbroek de berijming van van der Meer gebruikt; en zal deze bij latere herdrukken zijn vervangen door die van Josua van Iperen; de laatste immers heeft de geschiedenis overleefd.

—o—

Wat dr Jongeling ter tafel bracht was erg interessant. Want niet alleen blijkt deze „psalm” in de oude griekse bijbelvertaling voor te komen (dat is derde tot tweede eeuw voor Christus) — maar bovendien werd de oorspronkelijk hebreeuwse tekst terug gevonden in een van de Dode-Zeerollen.

En daarom: waarom is deze psalm apocrief? Wanneer hij toch al enkele eeuwen voor onze jaartelling bekend was, in de dagen van Jezus' omwandeling gecopieerd werd, en tussen bijbelfragmenten en canonicke zowel als apocriefe psalmen de dui-zenden jaren getrotseerd heeft?

Theologen zullen dat wel hebben uit-gemaakt, toen ze een aantal geschriften voor echt — en een groter aantal voor onecht hebben verklaard. Eens en voor goed. Maar alle niet-theologische bijbellezers zullen getroffen zijn door het laatste woord van Josua van Iperen:

„tot eer van 's Heeren knechten”.

Als dit een juiste vertaling zou zijn (er stond: de smaad van de knechten wegnemen) dan zou de schrijver zich met dat laatste woord hebben verklapt. Want de Heere werkt nooit tot eer van zijn knechten; het omgekeerde mag al genade heten.

„Ouders-van-nu”

Is U nu ook zo naïef?

In de afgelopen maand kreeg ik een tijdschrift in handen, dat zich eveneens, blijkens de naam, tot U richt. En omdat mijn Vrouw en ik allebei tot deze categorie behoren, voelde ik mij aangesproken op directe wijze, die mij hoopvol stemde.

1. Onze verantwoordelijkheid

Niet waar? Ouders, dat is een kwaliteit die nogal centraal ligt in ons leven. Niet maar: bakker, of leraar, of dokter. Maar: ouders.

Dat betekent een verantwoordelijkheid die ver uitgaat boven die voor klanten, of leerlingen, of patiënten.

Voor eigen kinderen, die je samen hebt gekregen, in een intimiteit die het Paradijs evenaart, en Gods liefde zeer na bij. De zorg om de smart als ze geboren worden, de vreugde bij alle ontdekkingen, ook van eigen beeld, de liefde van die jonge, frisse toetsjes, hun heldere, alles verwachende ogen: onze kinderen.

De zorg en moeite, ook vaak de vreugde van de opvoeding, het rekening houden met de ontwakende individualiteit van jongen of meisje, de eigen, langzamerhand bewuste en volhardende wil. Maar kinderen, die de eeuwigheid in zich dragen die ze nimmer verliezen zullen.

Niet waar, die kwaliteit reikt ver! De

dankbaarheid daarvoor — reden tot voldoening is er weinig — wordt daarom nogal eens overschaduwd door angstige bezorgdheid: het kind reageert zo zuiver op de stand van het geloofsleven van zijn ouders! „Of gij niet belooft en u voorneemt dit kind, waarvan gij de ouders zijt, in deze leer naar uw vermogen te onderwijzen...”, de weg naar Christus te wijzen met geheel uw hart en geheel uw ziel en geheel uw verstand en met alle krachten.

Zo volledig is het ouderschap vervlochten met het leven van ons kind, dat we de hulp van de heilige Geest hebben ingeroepen „opdat het ten laatsten dage voor de rechterstoel van Christus, zonder verschrikken moge verschijnen...”

Het blijkt bij de opvoeding telkens duidelijker, hoe dringend dit gebed nodig was. Voor ons en voor onze kinderen. In onze nood. Die benauwend gaat worden in de samenleving van nu, nu ouders en kinderen, temidden van zoveel verwarring en ellende, elkaar soms aankijken in een moeilijk te peilen vervreemding, uit elkaar geslagen door de laster van de satan, ingespoten door alle poriën van ons bestaan.

2. Is u nu ook zo naïef?

Nog eens, ik voelde mij aangesproken. Met waarschijnlijk wel meer ouders. Hopen op Christelijke hulp van Christelijke intuïtie en ervaring, Christelijke wijsheid, die een verlossend woord zou spreken en de weg wijzen in zo gecompliceerde verhoudingen. Aan ouders, die zwaar tillen aan hun verantwoordelijkheid voor God en hun kinderen.

Het leek goed. Prachtig uitgegeven op luxe papier. En ditmaal van een uitgever, die toch indertijd, zo ongeveer in dezelfde uitvoering, het maandblad „Moeder” op de tafels van onze Christelijke gezinnen legde — om dui-

HET KLOOSTERJUWEEL

Het kleine kloosterjuweel, het schone franse orgel waarover u een jaar geleden in dit blad hebt gelezen, staat nu opgesteld in het Wijkcentrum van de Hervormde Kerk van Nunspeet, aan de Oosteinderweg nabij de Oenenburgweg.

Van diverse kanten is mij gevraagd even bericht te geven, wanneer het instrument in gebruik zal worden genomen.

Daaraan gevolg gevend meld ik de belangstellenden, dat de kapel en het orgel in gebruik zullen worden genomen in een besloten samenkomst voor de wijkleden en genodigden. Daarna zal deze ingebruikname worden herhaald in een „open hof” — en wel op donderdag 30 september om half acht. De wijkpredikant zal spreken, er zullen wellicht meer sprekers zijn, en de ondergetekende zal het orgel voorstellen.

Zoals u zich misschien herinnert gaat het om een tweeklaviers positief van de beroemde franse orgelbouwer Aristide Cavallé-Coll & Cie te Parijs uit 1876. Het volkomen gaaf gebleven en prachtig opgeleverde instrument in neo-gotische kast staat in het liturgisch centrum, als pendant van de preekstoel. Het mag gelden als het tweede volkomen gaaf gebleven orgel van deze belangrijkste aller franse orgelbouwers, in ons land.

En voor u de laatste vraag stelt: er is welwillend overleg gaande tussen de Vrijgemaakte Kerk van Nunspeet en de Hervormde Kerkeraad over een mogelijk gemeenschappelijk gebruik van dit wijkcentrum.

D. W. L. MILO

delijk te zijn: niet Meulenhoff, niet de Arbeiderspers, niet de Bezige Bij, maar Zomer & Keuning.

Het augustusnummer van dit jaar.

Welnu, mijn ontgoocheling was zo groot, dat ik er geen woorden voor heb! Het heeft mij dagenlang achtervolgd. Dat dit mogelijk was: een dergelijke uitvoering voor zoveel drek, op de tafels van onze gezinnen aangebracht. Met de nauwkeurigheid, de vastbeslotenheid en de overrompelde overreding van de „deskundige”.

Ik zal mijn best doen om U overbodige finesse's te besparen, maar ik moet toch wel een indruk geven.

Daartoe citeer ik eerst uit de beantwoording van een ingezonden stuk.

Hier en daar spatier ik om de aandacht te vestigen op de nonchalante formulering, die de gewichtige humberg kenmerkt van het pseudo-wetenschappelijk dédain.

Daarna uit „Vragenrubriek” en dan uit „Interviews”.

4. Antwoord op ingezonden verzoek

Iemand, die verontrust is over hetgeen hij langzamerhand ontwaart van de geest van dit blad, heeft aan het slot van zijn betoog een wel erg bescheiden verzoek gedaan, zo ongeveer: „Zou de redactie zo vriendelijk willen zijn om naast haar eigen, m.i. onchristelijke visie, ook nog de Christelijke te willen stellen?” Daarop volgt dan het antwoord van de redactie: „De bijbelse waarden, die voor u verworvenheden zijn, hebben eeuwenlang ons cultuurpatroon beheerst, doordat ze in onze maatschappelijke opvattingen totaal verweven waren met onze ethiek. Ze hebben dus eeuwenlang publiciteit gehad... Thans breken zich nieuwe opvattingen baan, waarvoor het materiaal echt niet alleen is aangedragen door „neutralen”

en „humanisten”, maar ook door theologen zelf.... Wanneer u vindt dat voor echtelijk geslachtsverkeer een vrouw bezield het huwelijk doet ingaan, willen wij gaarne laten blijken, dat niet iedereen er zo over denkt... Het is ons bekend dat er onder bijbelse christenen andere opvattingen bestaan over druggebruik, homosexualiteit en dergelijke. Uit onze correspondentie weten wij echter niet alleen dat legio niet-christenen met deze opvattingen niets weten te beginnen, maar ook dat tal van christenen er geen raad mee weten. Hun kunnen wij misschien met onze opvattingen enig houvast geven.

Wanneer u zegt dat deze christelijke opvattingen meer inhouden dan een veroordeling, maar een oplossing geven door het evangelie van Jezus Christus word ik voorzichtig, want dat heb ik op velerlei manier horen uitleggen. Wanneer u het echter bedoelt in de geest van Jezus die de overspelige vrouw niet te lijf ging met termen van onreinheid, maar de hypocrisie aanviel met de suggestie dat een zondeloos mens dan maar de eerste steen moest werpen, komen wij misschien toch aardig in uw buurt...”

4. Vragenrubriek onder redactie van Dok

Onder deze gezellige titel — de Duitsers spreken van Kosename — gaat de dokter nu zijn vertrouwelijke adviezen geven. B.v. aan Ernestine (23):

„Beste E.: elkaar... bevredigen is absoluut ongevaarlijk. Het is zelfs een normaal en een gewenst onderdeel van het elkaar leren kennen. Het is ook goed om zo open mogelijk aan elkaar te vertellen wat je het heerlijkst vindt. Dit geldt voor beide partners over en weer... De pil is voor een meisje van 23 jaar, dat geregeld geslachtsverkeer heeft, waarschijnlijk de meest aan te bevelen manier van anti-conceptie: hoge betrouwbaarheid, gemakkelijk in het gebruik, geen gedonderjaag in bed...”

5. Interview

„Caroline, een knappe 24-jarige studente in de kunstgeschiedenis praat er heel gemakkelijk over. Ze heeft op het ogenblik een vast vriendje, dat haar een keer verteld heeft dat hij „hetere” meisjes, in vergelijking met haar, gekend heeft. Sindsdien heeft ze het gevoel dat ze het niet goed doet... (vertelt dan:) Ik heb het één keer heel fijn gevonden... na enkele sherrys... Ik had er eigenlijk helemaal geen zin in, want ik wil

een jongen altijd eerst beter leren kennen... Maar die jongen wist er ook veel van hoor!... Zo n jongen is een zeldzaamheid, de meesten weten er zelf maar zo weinig van...”

6. Slot

Hoe geroutineerder sex-ploert, hoe gunstiger onthaal. En hij krijgt de ruimte. Om zijn brevet te halen worden hem de vereiste vlieguren ruim toegemeten in een aantal toestellen, door hemzelf te bepalen. Onder deze „deskundige” leiding. Onze arme kinderen worden verhandeld als gold het de pasvorm van een paar gymnastiekschoenen. Hoeveel jonge mensen mogen aan deze Moloch der zelfbevrediging ten offer worden gebracht, deskundig ontredderd in het allerfijnste, dat God in Zijn mensen heeft gelegd! „Behoed uw hart, boven al wat te bewaren is, want daaruit zijn de uitgangen des levens”, de tekst, die ik las op het landhuis van Prof. Martin Heidegger!

Deze vreselijke verkwisting van de quintessens van ons leven, onze individualiteit, moet leiden tot de diepste eenzaamheid, ja, tot zelfmoord.

God laat niet spotten met de wonderbare structuur van Zijn kunstwerk. En wat heeft Hij een pastorale zorg zich doen ontwikkelen t.a.v. dit hoogfeest in deze zondige bedeling, door twee mensen pas toegang te geven tot dit intiemste heiligdom, nadat ze publiek — ze weten zich zondaren — de eed hebben afgelegd, dat ze elkaar onder alle omstandigheden trouw zullen zijn en blijven.”

Dat HIJ, zo het HEM belijft, nog meer malen zo wil leiden in Zijn gunst, dat die twee elkanders beeld mogen zien in hun eigen kind, met alle — ondanks veel moeite en zorg — toch ook machtige verantwoordelijkheid daarvoor. Niet te peilen, alleen maar om het uit te jubelen!

„Leidt een leven van liefde naar het voorbeeld van Christus, die ons heeft liefgehad en zich voor ons heeft overgeleverd als offergave en slachtoffer, God tot een lieflijke geur. Ontucht en onzedelijkheid, in welke vorm dan ook, mag onder u zelfs niet ter sprake komen. Besef het goed: geen ontuchtige of onreine heeft enig erfdeel in het Koninkrijk van Christus en van God. Laat niemand u met drogredenen misleiden, want om zulke dingen komt de toorn van God over de wettelozen. Doet niet met hen mee. Eens waart gij duisternis, nu zijt gij licht door Uw gemeenschap met de Heer. Leef dan ook als kinderen van het licht.

Kampen, 7 sept. '71.

D. J. BUWALDA

TE BERDE

Van enkele vriendelijke lezers (niet van de uitgevers) ontvingen we ter bespreking het „Handboek 1971 ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Nederland” onder redactie van Prof. J. Kamphuis en het „Jaarboek 1971 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland” onder redactie van ds L. S. den Boer, ds M. Drayer, ds H. van der Schaaff en ds J. H. Velema.

Het eerstgenoemde is een uitgave van Oosterbaan en Le Cointre te Goes. Het tweede van uitgeverij D. J. van Brummelen N.V. te Dordrecht.

De bedoeling van de vriendelijke lezers zal wel zijn dat we enige vergelijking maken. Ik wil me beperken tot de statistiek. Zoals te verwachten viel vermeldt de statistiek van de kerken in Hoogeveens verband een achteruitgang van het totaal aantal leden. De werkelijke achteruitgang zal nog wel groter geworden zijn na het afdrukken. De bekende twisten die de Vrijgemaakte kerken hebben beroerd en die uitliepen op het uitstoten van vele gemeenten en vele leden, hebben daarop natuurlijk grote invloed gehad.

De statistiek van de Christelijke Gereformeerde Kerken vertoont een vooruitgang van 410 leden.

Dat lijkt op zich zelf een vooruitgang, maar het is naar verhouding niet gelijk aan de bevolkingstoewas. In feite moeten we dan ook van een achteruitgang spreken. Het „Jaarboek” vermeldt waar de leden, die zich onttrokken heen gingen en waar de nieuwe leden vandaan kwamen. De Christelijke Gereformeerde Kerken verliezen leden aan de Ned. Herv. Kerk, aan de Gereformeerde Kerken en nogal wat aan de Gereformeerde Gemeenten. Daar staat weer tegenover een vrij grote winst uit de Gereformeerde Kerken en uit de Vrijgemaakte kerken. En wat vooral verblijdend is, is dat 37 volwassenen gedoopt werden, komend „uit geen kerk”.

Alles bij elkaar nemend moest ik denken aan het woord van Calvijn dat één van de kenmerken van de kerk ook haar uitbreiding is. Dat behoeft natuurlijk niet altijd te betekenen een statistische winst, want er kan ook veel afval zijn. Maar een echte kerk trekt door prediking en leven. Zo worden immers onze naasten voor Christus gewonnen.

Het wordt meer dan tijd dat in werkelijke gesprekken de werkelijke geschillen tussen de kerken aan de orde worden gesteld, maar dat ook aan de orde wordt gesteld of we wel werkelijk werfkracht hebben op hen die niet van Christus gehoord hebben of niet meer willen horen. Het „in de gunst staan bij heel het volk” en het toegevoegd worden aan de kring, die behouden wordt, is in de Bijbel onlosmakelijk aan elkaar verbonden. (Hand. 2 : 46, 47.)

Het zou misschien nuttig zijn de jaaroverzichten te vergelijken. Maar eerlijk gezegd: de lust ontbreekt me, omdat dat wat „Hoogeveen” betreft zou neerkomen op een herkauwen van alle mogelijke zaken. Een beetje rust op dit front is eerst wel nodig. Iets „nieuws” zou ik ook niet te zeggen hebben.

Jammer is dat de synode van Hoogeveen meende een „punt te moeten zetten” achter de besprekingen met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Gelukkig dat er in de kring van de uitgestoten Vrijgemaakte kerken op dit punt een andere geest zich aan het openbaren is. Als dat dan maar dienstbaar is aan de uitbreiding, aan het zoutend zout zijn; licht op de kandelaar.

MONGOOLTJE

Speel maar
werp de bal
naar de ontvangers van
het geschenk
want de Afzender
heeft op het etiket
vermeld
dat hij een Nieuw Testament
heeft gemaakt
waarin bepaald wordt
dat je erfgenaam bent
erfgenaam
van het Koninkrijk der Hemelen
daarom
al ben je arm van geest
je bent rijk,
klein meisje

Speel maar
klein meisje,
werp hoog de bal
in je
kleine wereld
in de lusthof
van Gods liefde

Met vreugde werd je
verwacht
met liefde geschonken
maar
met verdriet ontvangen
als een
beschadigd
geschenk van God

Speel maar,
werp de bal,
want het vruchtgebruik
van de komende erfenis
doet verdriet
veranderen in vreugde

JELLY VERWAAL

(overgenomen uit „Philadelphia”)

Persschouw

„Gemeente-vormen en Gemeente-opbouw”

De situatie waarin zich de meeste geïnstitueerde kerken in ons land momenteel bevinden is in meer dan één opzicht zorgwekkend.

Het aantal leden ervan verminderd van jaar tot jaar.

Het kerkbezoek loopt op angstwekkende wijze terug.

Het aantal jonge mensen dat belijdenis van hun geloof aflegt wordt steeds kleiner.

Vele kerken verkeren in grote financiële nood: de kosten van het kerkelijke leven worden steeds hoger, terwijl de inkomsten dalen of niet voldoende stijgen.

Reeds zijn op tal van plaatsen kerkgebouwen buiten gebruik gesteld.

Met het oog op deze verontrustende verschijnselen zijn de autoriteiten in de onderscheidene kerkelijke denominaties intensief bezig de oorzaken van deze kwalen op te sporen en middelen ter genezing ervan te zoeken.

Maar, zoals zo vaak in het mensenleven, heeft men veelal geen oog voor de **eigenlijke**, de **diepste oorzaak** van de gesignaleerde ellende. En daarom kan men ook de **enige weg**, die tot radikale verbetering daarvan kan leiden, niet wijzen.

Voor wie de Schrift werkelijk kent is de oorzaak van de inzinking, de teruggang van het kerkelijke leven zonder meer duidelijk. Die is namelijk altijd of het ontbreken van duidelijke, concrete, recht op de man afgaande Schriftgetrouwe prediking van het Evangelie — of de afval, de verwereldlijking en de daaruit voortvloeiende religieuze onverschilligheid van de gemeente.

In de huidige kerkelijke situatie komen deze eigenlijke oorzaken van de kerkelijk misère evenwel zelden ter sprake. Neen, men zoekt de bron van dit kwaad voor alles in de opzet, de inrichting van de eredienst in de zondagse samenkomsten der gemeente. Die is, zo betoogt men, hopeloos verouderd. Smalend spreekt men met het oog daarop van een „one man show”. En men is nu in vele kerken bezig aan het experimenteren met „alternatieve” samenkomsten van de gemeente. Ik zag eens een lijstje van meer dan veertig stuks van deze probeersels. Dus keuze genoeg!

Behalve in de eeuwenoude opzet van de eredienst zoekt men — geheel naar de geest van onze tijd — de oorzaak van de steeds toenemende kerkelijke malaise in „de structuur” van de institutionele kerk. En daarom studeren en delibereren de kerkelijke managers over nieuwe en betere kerkelijke structuren waardoor, naar zij hopen, de kerk tot nieuw leven komen zal. Daarbij denkt men o.a. aan „schaalvergroting”. De kleine gemeenten moeten **verdwijnen door ze samen te voegen met andere**. Dat geeft o.a. het voordeel dat in de kerk allerlei „gespecialiseerde” krachten aan te stellen zijn tot heil van het volk.

Ook de Ned. Herv. Kerk, het spreekt haast vanzelf, heeft zich met deze „problematiek” — zo zegt men dat graag tegenwoordig — bezig gehouden. De synode ervan benoemde een commissie, die na heel vaak vergaderd, gestudeerd en gedelibereerd te hebben, het resultaat van haar zwoegen in een boekje van een goede honderd pagina's heeft gepubliceerd.

De bekende geref. theoloog ds G. Boer, Ned Herv. predikant te zoetermeer, gaf in een uitzending van de E.O. een gedegen kritiek op dit geschrift. We geven die graag aan onze lezers door. Hier volgt ze:

„In de loop van dit jaar verscheen bij Boekencentrum N.V. te 's-Gravenhage een boekje van 108 bladzijden, getiteld: Gemeente-

vormen en Gemeente-opbouw met als ondertitel: Een bijdrage tot een gesprek.

Het is voorzien van een „Woord vooraf” van het Moderamen van de Generale Synode der Nederlandse Hervormde Kerk. In het inleidend woord wijst het Moderamen er op, dat bezuiniging op de zogenaamde herstructurering geboden is, dat daarom deze commissie is benoemd en dat dit boekje, na allerlei herschrijvingen, in deze gestalte het licht zag.

Het boekje laat zich gemakkelijk indelen. Na een inleidend stuk krijgen wij het eerste hoofdstuk: Verkenningen. Daarin wordt ons verteld, dat de Hervormde Kerk met veel élan de nieuwe kerkorde in 1951 aanvaardde zonder er erg in te hebben, dat vooronderstellingen, die meespeelden, toen eigenlijk al verouderd waren.

Dan volgt een reeks negatieve en positieve aspecten van de situatie van de gemeente nu. Negatief: sterke ontkerkelijking, verouderend lidmatenbestand, catechese en pastoraat in een impasse, weinig animo voor het ambt, enz. Positief: ook goed functionerende gemeenten, verdieping van geloofsinzicht, nieuwe aandacht voor de sacramenten, meer aandacht voor afzonderlijke groepen, veranderende betrekkingen met andere kerken, enz.

Dan volgt een reeks achtergronden, die de veranderingen aanduiden. U kent het rijtje wel: mindere afhankelijkheid van de natuur, verbroekeling van de ene cultuur in allerlei sub-culturen, verandering in de zede, veraangenaming en verlenging van het leven, verandering in de gezinnen en in de gezagsstructuren, enz.

Daaruit wordt de conclusie getrokken, dat de kerk voor de mens van nu niet iets betekent, omdat de kerk bestaat en zelf meent, dat zij wat betekent, maar het bestaan van de kerk zal voor hem belangrijk zijn als en voorzover zij iets voor de mens betekent. Ik acht dit een volstrekt onbijbelse opmerking.

In het tweede hoofdstuk komt de gemeente aan de orde, vanuit de Bijbel gezien. Dat is rijkelijk laat, want daarmee had het boekje moeten inzetten.

In deze Bijbelse omschrijving van de gemeente staan goede dingen. Na veel kritiek, ter synode geuit, zijn deze bijbelse notities verwerkt. Maar, hoe juist sommige omschrijvingen ook zijn, zij functioneren verder in dit boekje nauwelijks. En dat is te verstaan, omdat op bladzijde 33 wordt geschreven, dat dit geschrift vooral aandacht wil geven aan die vormen van het kerk-zijn die bij de situatie-van-nu-passen.

De eigentijdse situatie geeft de toon aan, niet de Schrift. Dat leren ons wel de twee laatste hoofdstukken. Alles wordt vanuit de situatie van nu bekeken, bijv. de kerkdienst. Deze doet het volgens het boekje niet zo best meer. De vraag wordt gesteld of de zondagse kerkdienst in zijn huidige vorm, waarin als regel één predikant voorgaat, als de enige dienst der gemeente dient te blijven bestaan. Daarnaast zouden ook in kleiner verband samenkomsten kunnen worden gehouden, waarin kerkeraads- en gemeentelieden voorgaan. Zelfs wordt aangedrongen een onderzoek in te stellen of de dienst des Woords beslist aan de zondag dient gebonden te zijn.

Ook de omgang met God blijkt veranderd te zijn, omdat de gezinnen als eenheden veelszins zijn uitgevallen. Ook aan de kerkgebouwen dient het nodige te veranderen. Het geloofsonderricht van de kerk dient door te gaan ook na het belijdenis-doen. Alsof dit iets nieuws is!

Het belijdenis-doen wordt door verschillende andere mogelijkheden omringd. Het pastoraat moet in de richting van het groeps-pastoraat. Meer een gesprek dan een oproep. Ook voor het diakonaat en voor het apostolaat worden de konsekventies van deze zaken getrokken.

Vooral de kerkvoogdijen moeten het ont-

C.O.G.M.A.

CONTACT-ORGAAN
GEREFORMEERDE

MILITAIREN EN ALLEENSTAANDEN

Secretariaat:

H. J. Bosch, Hekselbrink 83, Enschede
Telef. 05420-62272

Voor de derde maal sedert de oprichting in oktober 1970 van ons Contactorgaan, zal in de week van D.V. 18 t/m 22 oktober a.s. een reis gemaakt worden langs alle land- en luchtmachtgarnizoenen in West-Duitsland.

De reis zal ditmaal gemaakt worden door ds J. D. van Stelten van Nijverdal, die zich bereid verklaard heeft br H. J. Bosch, ouderling van de Geref. Kerk van Enschede-Z. en secretaris van ons contactorgaan, te vergezellen.

De reis beantwoordt dan pas aan het doel, als we al onze gereformeerde militairen, militaire gezinnen of verdere alleenstaanden een bezoek kunnen brengen. De laatsten voorzover ze woonachtig zijn in het gebied dat bezocht wordt.

We bezitten tal van adressen, echter lang nog niet alle. Daarom wekken we kerkeraden en familie-leden van militairen op, om ons per omgaande namen en adressen te verstrekken van hen die in West-Duitsland gelegerd of woonachtig zijn.

Tijdens de vorige reizen hebben we ook Chr. Gereformeerde gezinnen bezocht, die daar prijs op stelden. Het spreekt vanzelf dat we ook tijdens deze reis daartoe gaarne bereid zijn. Maar helpt U ons allen s.v.p. aan namen en adressen.

Namens het contactorgaan:

Ds J. Goudzwaard, voorz.
H. J. Bosch, secr.

gelden. Haar bestaan als uitdrukking van de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeenten is problematisch geworden. Het is duidelijk, dat dit boekje de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeenten uit de tijd vindt en haar met grote behoedzaamheid volledig ondermijnt.

Dat blijkt dan ook wel in het slothoofdstuk, waarin de herstructurering van kerk aan de orde komt. De vraag wordt gesteld of een éénmans-gemeente — dat is een gemeente met één voorganger — de opdrachten wel waar kan maken. Ik vind dit een nare uitdrukking. In de eerste plaats kan niemand iets waar maken dan God alleen. Het is de hoogmoed in het kwadraat, wanneer wij menen, dat wij het Evangelie op de een of andere manier kunnen waar maken. In de tweede plaats wordt de situatie van nu veel ernstiger genomen dan de grondpatronen van de Heilige Schrift. Daar wordt de gemeente ter plaatse in al haar verscheidenheid ernstig genomen.

Waar lees je in de Schrift, dat de voorganger van één van de zeven gemeenten in Klein-Azië vanwege allerlei sociale en culturele gelaagdheden, vanwege de gedifferentieerdheid van de taken naar grotere eenheden moet gaan zoeken?

U vindt dat een onzinnige vraag, omdat de situatie toen geheel anders was. Akkoord. Maar zijn wij dan ook akkoord met de verschrikkelijke bedreiging van Christus, dat, wanneer de gemeenten zich niet bekeerden, Hij snel zou komen om de kandelaar weg te nemen? En daarom gaat het mij.

Het spijt me te moeten zeggen, dat dit een stuk is zonder Geest en zonder Leven. Het is futloos. Het is al maar bezig allerlei nieuwe mogelijkheden voor de kerk af te tasten zonder de hartgrondige bekering tot God aan de orde te stellen.

Ja, wanneer er van een bekering gesproken wordt is dat een mentaliteitsverandering, die de kerk weer onder het juk van de

besturen (hier dan herdoopt in beleids-organen) brengt. Wij krijgen dan weer kleine besturen met vèrgaande bevoegdheden, die diep ingrijpen in het plaatselijk kerkelijk leven, gaan we onder de duizend en één bepalingen door, zonder de vrijmakende kracht van het Evangelie te proeven. De classicale vergaderingen worden verlaagd tot beleidsorganen. Hier wordt elke vorm van gereformeerd kerkrecht om hals gebracht.

De ene herder wordt opgesplitst in allerlei specialisaties. Wij krijgen de pastor-predikant voor het groeps-pastoraat, de pastor voor hen, die psychisch en maatschappelijk zijn vastgelopen (een soort veredelde maatschappelijk werker) de leraar, die het geloofsonderricht voor zijn rekening neemt; de predikant voor de kerkdiensten; de theoloog, die zich met allerlei vragen bezighoudt en de deskundige, die allerlei processen begeleidt.

Natuurlijk is hiermee niet gezegd dat één man alles kan. Dat wisten wij reeds voordat dit rapport in het brein van ds Kaptein opkwam. Er is altijd een taakverdeling geweest. Dat is de zaak niet. Hier wordt echter niet alleen het ambt volledig ondermijnd, maar ook de ambtsdrager als een pion in de verschuivingen van deze tijd meebewogen zonder dat de nood van de prediking, de nood van de zielen wordt gepeild. Het is altijd hetzelfde: **Hoe minder geestelijk een gemeente wordt, des te meer organisaties. Hoe geestelijker een gemeente is, des te meer is zij gericht op haar eigen taak en is zij een zegen voor de haar omringende wereld.** Opnieuw is gebleken, dat bepaalde commissies, waarin vrijgestelden zijn, wanneer de Synode niet op haar hoede is, alles steeds meer gaan centraliseren, ten aanzien van de financiën.

Wanneer al de voorstellen van dit rapport zouden worden vervuld — wat ik niet verwacht en nog minder hoop — **verandert de Hervormde Kerk in een cultureel genootschap met een slap religieuze ondergrond.** Mijns inziens zou dit een ramp zijn. Wij hebben niet veel meer te verliezen. Wanneer deze plannen, die aan de overwegingen van de kerk door het moderamen van de Synode zijn aangeboden, worden gerealiseerd, zal de kerk er rekening mee moeten houden, dat zij de orthodoxie — die is breder dan de Gereformeerde bond — in de grootste gewetensnood brengt.

En welke kerk, die nog enigermate aanspraak wil maken op de naam moeder der gelovigen zou dit haar kinderen willen aandoen?

Ik acht de invloed van dit boekje — behalve in een kleine kring van geïnteresseerden — niet groot. Daarvoor staat de inhoud te veraf van het gemeentelid. Het is dan ook vermoeiend om al maar te horen dat alles in discussie kan komen tot en met de kerkdienst, die al of niet aan de zondag gebonden zou zijn.

Is dit leiding geven? De mensen worden doodmoe van het ter discussie stellen van het centrum van haar geestelijk leven: de dienst des Woords en der Sacramenten, gebeden enz. Maar die zelfde gemeente leeft op, wanneer zij het Woord hoort waarin niet de discussietoon, maar het gezaghebbende Woord Gods tot haar komt. Om die bediening mag geworsteld worden en door de voorgangers en door de gemeenteleden. Want God is waker over Zijn Woord! Hij geve, dat wij waken bij dit grote geschenk, opdat het ons niet ontfutseld worde!

Laten de voorgangers en gemeenteleden waken!"

Het is een zegen dat geluiden als deze in de Ned. Herv. Kerk worden gehoord.

Met dankbaarheid nemen we er kennis van.

Het stuk van ds Boer is waard gelezen en herlezen te worden.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Amsterdam-Zuid: ds J. H. Veeffkind te Krommenie; te Velp-B: ds D. Vreugdenhil te Zwolle; te Kaapstad (Zuid-Afrika): ds R. T. Urban te Ferwerd-Hallum.

Aangenomen: naar London en Watford (Can.): kand. W. Huizinga.

Bedankt: voor Lincoln (Ont., Can.) en Smithers (B.C., Can.): kand. W. Huizinga; voor Amsterdam-Zuid: ds J. H. Veeffkind te Krommenie.

Ds P. K. Keizer — De kerkeraad van Groningen-Noord-B besloot aan ds P. K. Keizer, op diens verzoek, per 1 november a.s. emeritaat te verlenen, zulks in samenwerking en na overleg met de eerstvolgende classis. Ds Keizer zal zijn ambtelijk werk voortzetten gedurende de tijd, dat de kerkeraad bezig is met het beroepingswerk.

Zendingswerk Geref. Kerk Leerdam — Nu het Zendingsconvent van de Gereformeerde Kerken in Zuid-Holland is opgeheven, verkeert de Gereformeerde Kerk van Leerdam in de omstandigheid het zendingswerk in Zuid-Afrika, waar ds R. Keesenberg zijn arbeid verricht, te moeten voortzetten met aanmerkelijk minder kerken. Het totaal aantal leden van de samenwerkende kerken was eerst ongeveer 8000, nu nog slechts ongeveer 3800.

Zij, die het Zendingswerk van de Kerk van Leerdam willen blijven steunen, kunnen hun bijdrage over maken op de bankrekening bij Mees en Hope N.V. te Zaltbommel ten gunste van „Zending Geref. Kerk Leerdam, p.a. P. C. van Dijk, Gasthuisstraat 33, Zaltbommel. Het gironummer van de bank is 826287.

ADRESSEN

Hengelo (O.) Adres kerkeraad: J. K. L. Koning, Breemarsweg 593, tel. 05400-10133.

Kerkdiensten: In de School voor Protestant Christelijk Onderwijs aan de Deurningerstraat, hoek Sloetsweg. Aanvang normaal 9.30 en 4.30 uur, waarvan echter i.v.m. preekvoorziening kan worden afgeweken.

Amsterdam. Met ingang van 27 september wordt het scribaat waargenomen door J. P. Stoop, Langswater 79, Amsterdam, tel. 020-197304.

STUDENTENLEVEN

„Sola Scriptura”

Voor het studentendispuut „Sola Scriptura”, uitgaande van de „Curtas Studiosorum in Fundamento Reformato”, hoopt D.V. 29 september a.s. om 19.30 uur in het gebouw „Cunera”, Nieuwe Gracht 32 te Utrecht drs P. F. Th. Aalders, Hervormd predikant te Amsterdam, te spreken over het onderwerp „Religie en politiek, de theocratische gedachte bij prof. van Ruler”. Belangstellenden zijn hartelijk welkom.

VERANTWOORDING GIFTEN KERKWERK WALDENZEN ITALIË

Al komt er de laatste tijd nog maar sporadisch iets binnen, de gevers en geefsters hebben recht op verantwoording; die volgt hieronder dan: HH te E. f 25,—; JL te K. 2 x f 5,—; HK-S te U. f 10,—; RB-S te G. f 10,—; KV te S. f 5,—; totaal f 60,—; totaal inclutief vorige verantwoordingen f 14.758,12.

Het zal toch wel mogelijk zijn, de volgende lijst wat langer te maken?

Het is al meer dan een jaar geleden, dat de heer P. Groen is overleden en tot dusver is nog niemand komen opdagen om dit werk over te nemen. Als U daarvoor belangstelling hebt, kunt U zich wenden tot ds H. Amelink, Langerak of tot Mej. C. Brandsen, v.a. Moly & Co N.V., Overschiezeweg 52-54, Rotterdam-8.

Zolang U niets anders hoort, kunt U giften overmaken op postrekening nr. 50440 ten name van Gevolm. v. d. Erven P. Groen, Berkel Z.-H.

Jongeman (25) met artistiek beroep, werkzaam in het midden des lands, zoekt langs deze onsympathieke weg

KENNISMAKING MET VLOT ZELFSTANDIG MEISJE

eventueel eerst correspondentie.

Brieven onder nummer 249 bur. „Opbouw” Slotlaan 220, Zeist.

Redactieleden

Ds H. Amelink, Prof. dr H. J. Jager, D. W. L. Milo, Prof. C. Veenhof, Ds G. Visee, Drs H. E. S. Woldring.

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.), tel 0 1843 - 232.

Gereformeerde Persvereniging „Opbouw”

secretaris-penningmeester: W. Kaper, van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Tel. 0 30 - 711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist. Tel. 0 3404 - 12452.

Abonnementenprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling) Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs ... 25 ct per mm.
Familieberichten ... 20 ct per mm.

Op 18 september 1971 nam de HERE tot Zich Zijn kind

ANNE VAN DER HERBERG

Hij was 69 jaar.

„Als ik ontwaak, dan ben ik nog bij U.”

- Haarlem:
 - T. H. van der Herberg-Koole
- Apeldoorn:
 - L. J. van der Herberg
 - H. van der Herberg-Scheer
- Amstelveen:
 - H. T. Wolters-van der Herberg
 - P. C. Wolters
- De Bilt:
 - C. van der Herberg
 - A. van der Herberg-de Kluis
- Haarlem:
 - G. van der Herberg
 - A. van der Herberg-Hosselet
- Curaçao:
 - J. P. van der Herberg
- Bussum:
 - J. H. van der Hoeven-van der Herberg
 - J. van der Hoeven
 - en Kleinkinderen.

Haarlem, Delftlaan 53

De begrafenis heeft inmiddels plaats gehad woensdag 22 september jl. op de begraafplaats „Westerveld” te Velsen.

VERENIGING „GIJSBERTUS VOETIUS” Meeuwen (N.-B.) Tel. 04165-378

De hoogste tijd om eens te informeren wat er van Melancton, Spurgeon enz. enz. in goedkope afleveringen gaat verschijnen!
Cent U de Commentaren van Melancton?

Drukkerij Steenberg

- BOEKWERKEN
- PERIODIEKEN
- HANDELSDRUKWERK

Slotlaan 220 - Zeist - Tel. 03404-12452